НІАГАРА

Ніагарський водоспад – казкове місце відпочинку. Там зручні й недорогі готелі. А для рибалок – це просто рай. Бо у звичайній воді риба клює де гірше, де краще; тут же вона просто не клює. Отож нічого бігати за цілих п’ять миль, коли можна рибалити й під самим вікном. Хоч чомусь досі ніхто цього не збагнув.

Влітку тут завжди прохолодно. Прогулянки приємні й не обтяжливі. Коли вирушаєте оглядати водоспад, то спершу спускаєтесь на цілу милю вниз і сплачуєте данину, щоб помилуватися з урвиська на найвужчу ділянку ріки. Та й залізничний тунель, пробитий у скелі, був би не менш привабливий, якби під ним пінилась і ревла ця розлючена стихія. А коли спуститися східцями на кроків півтораста, то вже опинитесь біля самісінької води. Хоч згодом, правда, здивуєтесь, а настобіса це?

Гід з моторошними нотками в голосі повідає вам, як на його очах пароплавчик "Фея туману" шугнув униз з карколомної висоти і як ревуча лавина поглинула спочатку одне гребне колесо, а потім і друге; покаже, де саме звалилась за борт труба, а де почала репатись обшивка, та як "Фея туману" все-таки видряпалась і рвонула з швидкістю не то сімнадцять миль за шість хвилин, не то шість миль за сімнадцять хвилин – я вже й не пригадую напевне. Та як би там не було, а випадок цікавий. Варто заплатити гроші аби послухати, як він розповідає ті жахи удев’яте, хоч би тобі затнувшись і не змінивши навіть жодного слова.

Потім рушаєте висячим мостом і не знаєте, чого більше боятись: чи щоб самому не полетіти вниз з високості в двісті футів, чи щоб на вас не гепнувся поїзд, який гримотить десь над головою. І те, й інше неприємне, а обидві можливості добряче псують вам настрій.

На канадському березі ви потрапляєте в живу ущелину фотографів, котрі тільки того й ждуть, аби увічнити вас на старезному фаетоні з

дохлою шкапою, яку ви мусите вважати конем,– і все це на тлі славетної Ніагари, одсунутої на другий план, а в декого вистачає нахабства сприяти й заохочувати до таких злочинів!

Ви завжди побачите у тих фотографів зображення татуся, матусі, Джоні, Боба, сестричок або ж пари провінційних кузин; усі безжурно усміхнені, сидять на колимазі в бундючних позах і, через свою дурість, пруть наперед, закриваючи та поганячи самим своїм виглядом казковий дарунок природи, котрий має собі за слуг блискавиці, чиїм голосом є грім, а грізний лик якого сягає за хмари. Він владарював тут споконвіку, мільйони років до того, як табун немічних плазунів заповнив собою прогалину в нескінченному ряду тварин, і буде владарювати й по тому, як ці плазуни стануть поживою черви й перетворяться на труху.

Воно, може, й нема поганого в тому, щоб виставляти на тлі Ніагари свою яскраво освітлену й неперевершену нікчемність. Та все ж для цього потрібна надлюдська зарозумілість.

Надивившись донесхочу на велетенський водоспад Підкову, ви ще по одному висячому мосту повертаєтесь до Сполучених Штатів та йдете берегом до Печери Вітрів.

Тут я вчинив згідно з інструкцією: роздягся, а натомість нап’яв непромокну куртку й комбінезон. Одяг цей дуже мальовничий, хоч і не відзначається красою. Гід, у такому ж спорядженні, повів мене гвинтовими сходами вниз, і мені здавалось, що їм не буде кінця-краю. Ми опинилися глибоко під землею, але доволі таки високо над річкою.

Потім ступили на хисткий місточок лише з однієї дошки. Тоненькі бильця, що за них я хапався обіруч,– не подумайте, що з остраху, просто так мені більше подобалось,– одгороджували нас од безодні. Спуск дедалі стрімкішав, бризки од водоспаду густішали, і годі було щось бачити, отож посувалися ми навпомацки. Прямо в обличчя хлюскав шпаркий вітер, ніби заповзявся будь-що жбурнути нас униз, розтрощити

об скелі чи закрутити в скаженому вирі. Я несміливо зауважив, що хочу додому, та запізно. Ми були вже під суцільною водяною стіною, яка так люто кидалась з високості, що людський голос потопав у її страхітливому гуркоті.

Мій гід щез за сизою пеленою, і я плентав за ним, оглухлий від гуркоту, гнаний скаженим вітром і підштрикуваний колючими бризками. Нас огорнула пітьма. Ніколи ще я не чув такого виття і реву розбурханої стихії, такого шаленого герцю вітру й води. Я скулився, бо здавалося мені – на голову ринув увесь Атлантичний океан. Ніби настав кінець світу! Я нічого не бачив, тільки суцільну зливу. Не встиг розкрити рота, як мені в горлянку шугнула чи не половина водоспаду, якби де-небудь у мені раптом з’явилась пробоїна, то вже, мабуть, і на світі мене не було б! І раптом виявилось, що місток кінчився та треба дряпатись слизькими скелями вгору. За все життя я не зазнав більшого страху, та вже й не зазнаю. Врешті-решт ми таки вибились на світ божий, на чисту місцину, де можна було спокійно глядіти на піняву лавину вируючих і несамовитих вод. Коли я на власні очі побачив це бескиддя води і як вона не любить жартів, то навіть пожалкував, що отак ризикнув проскочити під нею.

Благородний червоношкірий завжди був моїм вірним і наймудрішим другом. Я полюбляю читати всілякі історії й легенди про його надзвичайно гострий розум, любов до волі в диких преріях, безмежну щирість та повну гідності метафоричну мову. А особливо про його лицарське кохання до смаглявої красуні!

Коли побачив, що в ятках біля водоспаду повнісінько всіляких бісерних оздоб, різноманітних мокасинів, цяцькових чоловічків, у яких ноги наче пампушки, а руки й тулуби продірявлені наскрізь,– бо як же вони інакше змогли б тримати луки і стріли? – то вельми зрадів: ось я на власні очі побачу червоношкірого!

І справді, продавщиця розповіла мені, що всі ці речі зроблені руками індійців, яких біля водоспаду мешкає сила. Всі вони сумирної вдачі, і можна розмовляти з ними цілком безпечно. Наблизившись до мосту,

перекинутого на Місячний острів, я здибався з Сином лісів. Він сидів під деревом і вишивав бісером жіночу сумочку. На голові капелюх з обвислими крисами, на ногах грубі черевики, а в зубах коротенька чорна люлька. Я патетично заговорив:

– Чи ти щасливий, о Ух-Бам-Бам із племені Гуп-Гуп? Чи ще зітхає великий Плямистий Грім за стежкою війни, а чи душу його тепер заполонила смаглолиця діва – Гординя Лісів? Чи ще жадає могутній Сахем напитися крові своїх ворогів, а чи вдовольняється вишиванням сумочок для жінок блідолицих? Відповідай же, гордий покидьку минулого, старезна потолоч, говори!

І потолоч заговорила:

– То це мене, Дена Хулігена, ти вважаєш смердючим індійцем?! Ти, клишоногий дияволе! Клянуся рогом Мойсея, я тебе з’їм.

І я дременув геть.

А трохи далі, біля Черепахової вежі, побачив ніжну тубілку в мокасинах з оленячої шкіри, вишитих бісером і з оторочкою, та ще й у гетрах. Вона сиділа собі на лаві, серед химерних брязкалець. Діва щойно закінчила вирізати з цурпалка вождя племені, котрий чомусь нагадував заколку для волосся, і свердлила йому в животі дірку, аби приладнати лук і стріли. Хвилину повагавшись, я промовив:

– А чи не сумно тобі, Лісова Діво? Чи не самітна ти, Весела Ящірко? Оплакуєш згасле багаття ради старійшини чи невмирущу славу своїх предків? Чи, може, твій дух витає десь у далеких нетрях, куди пішов полювати Індик, що вергає громи, твій могутній коханий? Чому мовчиш? Не хочеш мати справи з блідолицим?

І діва озвалася:

– Дурило! Це мене, Біді Мейлоун, ти так обзиваєш? Йди геть, а то турну твій дохлий кістяк у вир, падло смердюче!

Я кинувся геть.

"Хай йому біс, з цими індійцями,– подумав собі.– Брешуть, що вони зовсім ручні, та, коли очі мене не підводять, мабуть, саме стали на стежку війни".

І все ж таки я спробував ще раз побрататися з ними, набрівши на цілий табір, де вони шили мокасини й ладнали намиста з мушлів.

Я заговорив до них мовою дружби:

– Хоробрі червоношкірі! Великі Сахеми й мужні воїни! Жінки і славні Безумці з племені навісних! Блідолиций з країни призахідного сонця вітає вас. Тебе, благородний Тхоре, тебе, Ковтуне Гір, тебе, Гуркотливий Громе, тебе, Зухвале Скляне Око! Блідолиций, що прийшов з-за Великої води, щиро вітає вас. Ваші ряди поріділи, хвороби й війни винищили ваш народ. Покер і "двадцять одно", марне гайнування грошей на мило – розкіш, якої не знали ваші предки, – витрусили геть ваші капшуки. Привласнюючи чуже з наївності та недосвідченості, ви щоразу накликаєте на себе гнів. Все плутаючи й перебріхуючи – теж із наївності! – ви тільки принизили себе в очах завойовників. Заради того, щоб добути міцне віскі, нажлуктитись, відчути себе на мить щасливим та перебити томагавком всю родину, ви оддаєте на поталу всю неповторність свого одягу. І ось стоїте переді мною в яскравому сяйві дев’ятнадцятого століття, ніби якісь бродяги, мешканці нью-йоркських нетрів. Отямтесь! Згадайте своїх предків! Ви вже забули їх звитяги? Згадайте Ункаса37 й Червоний Жупан. Печеру Дня і Тарабум-Бум! Невже ви гірші за них? Ставайте під моє знамено, благородні дикуни, славетні бродяги!

– Геть його! Женіть падлюку! У варту його! Повісити! Втопити!

Все сталося за якусь мить. Полетіли дубчаки, шматки цегли, кошики з бісером, мокасини. Та все в мій бік. А ще через мить все плем’я посунуло на мене. Пошматували одежу, нам’яли боки й так луснули чимось по голові, що на тім’ї з’явилася заглибина у вигляді блюдечка до кави. Та їм мало було биття, кляті, жбурнули мене в Ніагару, і я геть вимок.

Полетів униз футів на дев’яносто, а то й сто, аж поки рештки моєї тужурки не зачепилися за гостряк скелі, та, намагаючись одчепитись, я трохи не захлинувся. Нарешті одірвався, впав і потонув у білому шумовинні під самим водоспадом; піна кипіла й звивалася в мене над головою, а я, мов пір’їнка, крутився у вирі. Сорок чотири круги подолав, ганяючись за тріскою, яку нарешті обігнав, і кожен круг дорівнював півмилі, сорок чотири рази мене односило від куща на березі, я знову й знову хапався за нього, хоч дотягнутися міг всього-на-всього на волосинку.

Нарешті до води підійшов якийсь дивак, всівся за кущем, вийняв люльку і, поглядаючи то на мене, то на сірник, почав запалювати. Вітер дмухнув, і сірник погас. Коли я подолав круг, він запитав:

– Сірники є?

– В іншій тужурці, спершу допоможіть…

– А дідька!

За другим колом я запитав:

– Хоч я і тону, та чи не можете ви мені пояснити, в чім справа?

– Охоче. Я судовий експерт по дохляках. Можете не поспішати, підожду. Мені б тільки добути сірника.

– Давайте поміняємося місцями – я принесу.

Він не погодився, і я вирішив його уникати. Навіть якщо й потону, хай мій нещасний труп дістанеться іншому експерту, на тому, березі.

Врешті-решт придибав поліцай і взяв мене за порушення спокою, бо я вже надто волав порятунку. Він наклав на мене штраф. Проте я викрутивсь: адже всі гроші лишилися в штанах, що їх зняли з мене індійці.

Отак я порятувався. Тепер лежу між життям і смертю. Чи не все одно, аби лежати! Я весь побитий, подряпаний та обдертий, хоч і не знаю напевно, де і як, адже лікар ще не закінчив огляд моїх останків. Сьогодні ввечері він підрахує баланс. Між іншим, він вважає смертельними усього-на-всього дванадцять із моїх ран. А решта вже мене не хвилює.

Отямившись, я запитав:

– Оті індійці, що шиють на Ніагарі мокасини, оті жорстокі дикуни, звідки вони?

– З Ірландії, друже,– заспокоїв мене лікар.

1871